

گذری بر دعای سلامتی

امام زمان

عجل الله تعالى فرجه

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى

طباطبایی

۱۳۹۵

هدیه

به ساحت قدسی حضرت بقیة الله الاعظم

حجة بن الحسن العسكري

عجل الله تعالى فرجه الشريف

فهرست

- ۱ - چرا دعا؟
- ۲ - اللهم کن
- ۳ - لولیک
- ۴ - امامت دوازده امام و امیرالمومنین در کلام نبوی
- ۷ - امامت امام حسن مجتبی علیه السلام
- ۷ - امامت امام حسین علیه السلام
- ۸ - امامت امام سجاد علیه السلام
- ۸ - امامت امام باقر علیه السلام
- ۹ - امامت امام صادق علیه السلام
- ۹ - امامت امام کاظم علیه السلام
- ۱۰ - امامت حضرت ثامن الحجج امام رضا علیه السلام
- ۱۰ - امامت خیر المولود امام جواد علیه السلام
- ۱۱ - امامت امام هادی علیه السلام
- ۱۲ - امامت امام حسن عسکری علیه السلام
- ۱۲ - امامت امام زمان عجل الله تعالى فرجه

- الحججه بن الحسن ..... - ۱۳ -
- اول: رسول خدا صلی الله علیه و آله ..... - ۱۳ -
- دوم: امیر المؤمنین امام علی بن ابی طالب علیهما السلام ..... - ۱۴ -
- سوم: حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام ..... - ۱۴ -
- چهارم: حضرت سید الشهدا علیه السلام ..... - ۱۵ -
- پنجم: امام سجاد زین العابدین علیه السلام ..... - ۱۵ -
- ششم: حضرت امام باقر علیه السلام ..... - ۱۶ -
- هفتم: حضرت امام صادق علیه السلام ..... - ۱۶ -
- هشتم: حضرت امام کاظم علیه السلام ..... - ۱۷ -
- نهم: حضرت ثامن الحجج امام رضا علیه السلام ..... - ۱۸ -
- دهم: حضرت امام جواد علیه السلام ..... - ۱۸ -
- یازدهم: حضرت امام هادی علیه السلام ..... - ۱۹ -
- دوازدهم: امام حسن عسکری علیه السلام ..... - ۲۰ -
- صلواتک علیه و علی آبائه ..... - ۲۱ -
- فی هذه الساعه و فی کل ساعه ..... - ۲۲ -
- ولیا ..... - ۲۲ -
- حافظا ..... - ۲۳ -
- و قائدا ..... - ۲۴ -
- و ناصرا ..... - ۲۵ -
- و دلیلا ..... - ۲۵ -
- و عینا ..... - ۲۶ -
- حتی تسکنه ارضک طوعا ..... - ۲۶ -
- و تمتعه فیها طویلا ..... - ۲۸ -

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
اللهم کن لولیک الحجه بن الحسن
صلوات الله علیه و علی آبائه
فی هذه الساعه و فی کل ساعه
ولیا و حافظا و قائدا و ناصرا و دلیلا و عینا
حتى تسکنه ارضک طوعا
و تمتعه فیها طویلا

بنام خداوند بخشنده مهربان
پروردگارا باش برای ولیت حجه بن الحسن (عجل الله تعالی فرجه)
درود تو بر او و بر پدران بزگوارش (علیهم السلام)
در این ساعت و در همه ساعات
سرپرست و نگهبان و پیشوا و پشتیبان و راهنما و چشم بینا
تا او را با رضایت و طیب نفس در زمینت ساکن کنی
و بهره مند نمایی او را مدتی طولانی

چرا دعا؟

اولا این مطلب را باید دانست که از مهمترین فواید دعا ابراز ایمان و اعتقاد به ذات اقدس اله است!

انسان فطرتا وقتی از همه جا نا امید شده و از اسباب مادی جدا شود، فطرت و سرشتش او را به خداوند متعال وصل می کند و از حضرت حق استمداد طلبیده و رفع مشکلش را از او می خواهد؛ دعا نیز یعنی انسان از اسباب مادی فارغ شده و به درگاه منبع فیض، ذات لایزال حضرت حق، قدرت مطلقه خداوند چشم امید داشته باشد و خود و دیگران را عاجز بداند از حل مشکلش و این اعتراف به قدرت و اراده خداوند است، اعتراف به بی نیازی و ملک مطلقه خداوند است، اعتراف به عجز و نیاز و وابستگی انسان به عله العلل، خداوند متعال است؛ این خود بیان ایمان به خداوند متعال و اعتراف به توحید حضرت حق است.

آنچه در روایت نبوی آمده است که «الدعا مخ العباده»^۱ شاید اشاره به این باشد که دعا تنها عبادتی است که دانستن عجز خود و بی نیازی حضرت حق، از لوازم آن است و این یعنی دعا اصل عبادت است.

از دیگر آثار دعا فروتنی و خشوع به درگاه خداوند است!

خداوند متعال می فرمایند: «قال ربکم ادعونی استجب لکم ان الذین یستکبرون عن عبادتی سیدخلون فی جهنم داخرین»^۲ (و پروردگارتان گفت: مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم؛ آنان که از عبادت من تکبر ورزند، به زودی خوار و رسوا به دوزخ وارد می شوند) یعنی دعا یکی از نشانه

^۱ . میزان الحکمه؛ حرف دال؛ حدیث ۵۷۳۷

^۲ . سوره غافر؛ آیه ۶۰

های خضوع و خشوع انسان است؛ انسانی که با دعا به عجز و احتیاج خود معترف باشد هیچ وقت دچار تکبر نخواهد شد! این هم از آثار دعاست!

از همین مطلب پاسخ این سوال نیز روشن می شود که اولیاء الهی چرا دعا می کردند؟ دعا می کردند تا گرفتار تکبر نشود و همیشه دست خواهش شان به درگاه خدا دراز باشد.

اللهم کن ...

یکی از دعا های مشهور دعای سلامتی امام زمان است، اما چه نیازی به دعا برای امام است؟

یکی از حقوقی که انبیاء و اولیاء الهی بر دیگر انسانها دارند این است که با یاد آنها و پیروی از دستورات الهی آن بزرگواران راه تقرب در پیش گرفته رو به رشد و کمال حرکت نماییم و یکی از راه های تذکار آن بزرگواران دعای برای آنان است و این تذکار با دیگر یادآوری ها تفاوت مهمی دارد و آن این است که دعا همیشه همراه با مودت و محبت می باشد؛ انسان اگر نسبت به کسی مودت نداشته باشد برای او طلب خیر نمی نماید ولی ممکن است کسی به گفته دیگری عمل کند ولی این عمل او از طیب نفس و علاقه نباشد در حالی که در دعا تذکار همراه با مودت و محبت است.

مودت نیز از اموری است که از امت اسلامی خواسته شده است و مزد رسالت نبی اکرم صلی الله علیه و آله قرار گرفته است؛ خداوند متعال می فرماید: «قل لا اسئلكم علیه اجزا الا الموده فی القربی»^۳ پس با دعا ما با یک تیر دو نشان را می زنیم؛ هم به یاد اهل بیت هستیم و هم مودت و محبت خود نسبت به آن بزرگواران را ابراز می نماییم.

علاوه بر آن دعا برای اهل بیت باعث حل مشکلات و گشایش گرفتاری ها می شود و مؤید به روایات است.

امام صادق می فرماید: شخصی نزد رسول خدا آمد و عرض کرد: یا رسول الله انی جعلت ثلث صلواتی لک! فقال له خیرا؛ فقال انی جعلت نصف صلواتی لک! قال له ذلک افضل؛ فقال انی جعلت کل صلواتی لک! فقال اذا یکفیک الله عز و جل ما اهمک من امر دنیاک و آخرتک. فقال اصلحک الله کیف يجعل صلاته له؟ فقال ابو عبدالله لا یسأل الله عز و جل شیئا الا بدأ بالصلاه علی محمد و آله.^۴

(شخصی خدمت پیامبر عرض کرد که من یک سوم دعا هایم را برای شما قرار دادم! رسول خدا فرمودند: کار خوبی انجام دادی. پس گفت من نصف دعا هایم را برای شما قرار دادم! رسول خدا فرمودند: این بهتر است. پس گفت من هکذا دعا هایم را برای شما قرار دادم! حضرت رسول فرمودند: حال که چنین کردی خداوند عز و جل امور مهم دنیا و آخرت تو را کفایت می کند (و مشکلاتت را حل می کند)).

با توجه این حدیث در می یابیم که دعا برای اهل بیت علیهم السلام مشکل گشا نیز می باشد.

لولیک ...

از سنن الهی این است که چون انسان برای هدفی آفریده شده است و رسیدن آن هدف جز با طی مسیری مشخص و انجام اعمالی منظم و مفید ممکن نیست و آن طرق راه جز ذات احدیت کسی نمیداند و ارتباط همه انسانها با خداوند متعال میسر نمی باشد سفرا و خلفائی در میان انسان ها قرار دهد تا سر پرستی و هدایت آنان به سوی هدف نهایی و رسیدن به کمال بر عهده بگیرند.

یکی از نام های مشهور این منصب الهی؛ ولی و ولایت است چنانکه حق تعالی می فرماید: «الله ولی الذین آمنوا یخرجهم من الظلمات الی النور...»^۵ و نیز درباره اولاء خود در زمین برای

^۴ . اصول کافی ج ۴-ص ۲۵۰ ح ۱۲

^۵ . سوره بقره: آیه ۲۵۷

مسلمانان می فرماید: «انما ولیکم الله و رسوله و الذین آمنوا الذین یقیمون الصلاه و یؤتون الزکاه و هم راکعون»^۶ بنا بر این آیه رسول خدا که مسئولیت ارشاد و راهنمایی مردم به سوی سعادت را بر عهده دارد «ولی مؤمنین است و بعد از او امیر المؤمنین علی بن ابی طالب ولی مؤمنین است و بعد از او به اولاد طاهرین علی بن ابی طالب، اهل بیت عصمت و طهارت به انتصاب خداوند متعال واگذار شده تا کنون که آخرین آنها، امام زمان ما، حضرت حجه بن الحسن العسکری عجل الله تعالی فرجه الشریف ولی مؤمنین است و این تداوم ولایت و خلافت الهی لازم است تا باب فیوضات الهی و سرپرستی مؤمنین ادامه داشته باشد چرا که از حضرت امام صادق علیه السلام مروی است که «لو بقیة الارض بغير امام لساخت»^۷ (اگر زمین بدون امام و حجت خدا باشد (اهلش را) می بلعد)!

آن وجود ذی جود زنده و در زمین است و بر اعمال و احوال ما ناظر می باشد و در دعای مورد بحث برای آن جناب دعا می کنیم.

امامت دوازده امام و امیرالمومنین در کلام نبوی...

عن ابن بابویه بإسناده عن جابر بن عبد الله الأنصاری: لما أنزل الله عز وجل علی نبیه محمد (صلی الله علیه وآله وسلم): (یا ایها الذین آمنوا أطیعوا الله و أطیعوا الرسول و أولی الأمر منکم) قلت: یا رسول الله عرفنا الله ورسوله فمن أولو الأمر الذین قرن الله طاعتهم بطاعتک؟ فقال (صلی الله علیه وآله وسلم): هم خلفائی یا جابر وأئمة المسلمین من بعدی: أولهم علی بن أبی طالب، ثم الحسن، ثم الحسين، ثم علی بن الحسين، ثم محمد بن علی المعروف فی التوراه بالباقر سندرکه یا جابر فإذا لقیته فأقرئه منی السلام، ثم الصادق جعفر بن محمد ثم موسی بن جعفر، ثم علی بن موسی، ثم محمد بن علی، ثم علی بن محمد، ثم الحسن بن علی، ثم سمی

^۶ . سوره مائده: آیه ۵۵

^۷ . بدایه المعارف الالهیه فی عقاید الامامیه: صفحه ۴۲۳

محمد وکنیی حجه الله فی أرضه وبقیته فی عبادہ ابن الحسن بن علی ذاک الذی یفتح الله تعالی ذکره علی یدیه مشارق الأرض ومغاربها، ذاک الذی یغیب عن شیعتہ وأولیائہ غیبہ لا یثبت فیہ علی القول بإمامتہ إلا من امتحن الله قلبه للإیمان. قال جابر: فقلت له یا رسول الله فهل یقع لشیعتہ الانتفاع به فی غیبته فقال (صلی الله علیه وآله وسلم) إی والذی بعثنی بالنبوہ إنهم یتستضیئون بنوره، وینتفعون بولایتہ فی غیبته کانتفاع الناس بالشمس وإن تجلاها سحاب، یا جابر هذا من مکنون سر الله ومخزون علم الله فاکتمه إلا عن أهله.^۸

جابر بن عبد الله انصاری می گوید:

وقتی خداوند آیه (یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم) بر پیامبرش محمد صلی الله علیه و آله و سلم نازل کرد، من به او عرض کردم: «یا رسول الله ما خدا و رسولش را شناختیم، اما «اولی الامر» که خداوند اطاعت و پیروی آنان را دوشادوش اطاعت تو قرار داده است، چه کسانی اند؟» پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «ای جابر! آنان جانشینان من و امامان مسلمانان بعد از من هستند، که اول ایشان علی بن ابی طالب است و بعد از او به ترتیب حسن و حسین و علی بن الحسین و محمد بن علی، که در تورات به باقر معروف است، و تو ای جابر! او را می بینی، در آن موقع سلام مرا به او برسان. بعد از او جعفر بن محمد صادق و موسی بن جعفر و علی بن موسی و محمد بن علی و علی بن محمد و حسن بن علی می باشند و بعد از او امام هم نام و هم کنیه من، حجت خدا بر روی زمینش و آخرین نشانه پروردگار در میان بندگانش، پسر حسن بن علی است. او کسی است که خداوند متعال سراسر زمین را به دست او فتح می کند. او کسی است که از شیعیان و دوستان خود پنهان می شود، به طوری که بر امامت او کسی پا بر جا نخواهد ماند؛ مگر آن کسی که خداوند قلبش را به ایمان آزموده باشد».

^۸ . تفسیر نورالثقلین؛ جلد ۱؛ صفحه ۴۹۹؛ حدیث ۳۳۱

جابر می گوید: «پرسیدم: یا رسول الله! آیا شیعیان او در زمان غیبت از او بهره می برند؟ فرمود: آری، سوگند به خدایی که به پیامبری فرستاده، آنان از نور او روشنایی می گیرند، و از ولایت او در زمان غیبتش بهره می برند؛ مانند بهره ای که مردم از خورشید می گیرند، گرچه ابر آن را بپوشاند. ای جابر! این سخن از اسرار مخفی الهی و در خزینه علم الهی است، پس آن را از نا اهلان پنهان کن».

و این مطلب که خلفای رسول خدا بعد از ایشان دوازده نفرند در منابع اهل سنت نیز وارد است چنانچه در صحیح مسلم و سنن ترمذی و دیگر صحاح اهل سنت و غیر صحاح از کتب عامه - اگر چه با تفاوت در لفظ نه معنی - آمده است و ما از باب نمونه به ذکر یه مورد اکتفا می کنیم:

عن جابر بن سمره: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) يَقُولُ لَا يَزَالُ الْإِسْلَامُ عَزِيزًا إِلَىٰ اِثْنَيْ عَشَرَ خَلِيفَةً - ثُمَّ قَالَ كَلِمَةً لَمْ أَفْهَمْهَا! فَقُلْتُ لَأَبِي مَا قَالَ؟ فَقَالَ كُلُّهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ.^۹

جابر بن سمره می گوید شنیدم رسول خدا (صلی الله علیه و آله) چنین فرمود: «اسلام پیوسته عزیز خواهد بود تا دوازده خلیفه بر مسلمانان حکومت کنند»، سپس سخنی فرمود که من نفهمیدم، پس به پدرم گفتم پیامبر چه فرمود؟ گفت، فرمود «تمام آنها از قریشند».

چنانکه گذشت بعد از نبی مکرم اسلام اولین این اولیاء الهی، اسدالله الغالب علی بن ابی طالب است که بارها پیامبر گرامی اسلام او را به این منصب به مردم معرفی نمودند؛ به عنوان مثال در واقعه معروف غدیر خم در سال دهم هجری فرمودند: «منم کنت مولاه فعلی مولاه» و نیز فرمودند: «ان علیا منی و انا منه و هو ولی کل مؤمن بعدی»^{۱۰} ابن ابی الحدید معتزلی نیز در

^۹ صحیح مسلم، کتاب الإمامة، باب اول، حدیث ۸

^{۱۰} . منتخب میزان الحکمه؛ حدیث ۳۵۸ و ۳۵۹

شرح نهج البلاغه خود می نویسد: قد ثبت عنه (عن النبی صلی الله علیه و آله) فی الاخبار الصحیحه انه قال: «علی مع الحق»^{۱۱}

امامت امام حسن مجتبی علیه السلام

امام باقر می فرماید: «ان امیر المؤمنین صلوات الله علیه اذا حضره الذی حضره قال لابنه الحسن: ادن منی حتی اسر الیک ما اسر رسول الله الی و ائتمنک علی ما ائتمنی علیه، ففعل»^{۱۲}.

(هنگامی که لحظه شهادت حضرت علی علیه السلام فرا رسید به فرزندس حسن علیه السلام فرمود: به من نزدیک شو تا سری را که رسول خدا به من فرمود به تو بگویم و تو را امین بر چیزی بگردانم که او مرا بر آن امین قرار داد! (یعنی امر امامت را) پس امام حسن علیه السلام چنین کرد.)

امامت امام حسین علیه السلام

امام حسن نیز بعد از خود این منصب الهی را به برادر خود امام حسین واگذار نمود؛ قال الحسن علیه السلام: ان الحسین بن علی بعد وفاتی و مفارقه روحی جسمی امام من بعدی.^{۱۳}
(امام حسن علیه السلام فرمودند: همانا حسین بن علی علیهما السلام بعد از وفات و جدا شدن روحم از جسمم امام بعد از من است.)

۱۱ . همان؛ پاورقی؛ صفحه ۵۶

۱۲ . همان؛ حدیث ۴۱۹

۱۳ . همان؛ حدیث ۴۲۷

امامت امام سجاد علیه السلام

عن عبدالله بن عتبه قال: كنت عند الحسين بن علي اذ دخل علي بن الحسين الاصغر فدعاه الحسين و ضمه اليه ضما و قبل ما بين عينيه ثم قال: بابي انت ما اطيب ريحك و احسن خلقك فتداخلتني من ذلك. فقلت: بابي انت و امي يا بن رسول الله ان كان ما نعوذ بالله ان نراه فيك فالي من؟ قال علي ابني هذا و هو الامام ابوالاثمه. قلت: يا مولاي هو صغير السن؟! قالك نعم.^{۱۴}

(عبدالله بن عتبه می گوید نزد حسین بن علی علیه السلام نشستیم بودم ناگهان علی اصغر بن حسین علیه السلام وارد شد؛ پس امام حسین علیه السلام او را خواند و در آغوش خود گرفت و میان دو چشمش را بوسید سپس فرمود: پدرم بفدای تو چه بوی خوبی و خلق نیکویی؟! پس مطلبی برایم پیش آمد با دین این صحنه؛ پس گفتم: پدر و مادرم بفدایت ای فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله، پناه بر خدا اگر آنچه نباید، درباره شما ببینیم (یعنی اگر شما از میان ما بروید) پس به چه کسی مراجعه کنیم؟ امام علیه السلام پاسخ دادند: به این علی فرزندم مراجعه کنید! او امام است و پدر امامان دیگر! گفتم: ای سرورم او کم سن و سال است؟! فرمود آری (او امام بعد از من است).

امامت امام باقر علیه السلام

عن مالک بن اعین الجهنی، قال: داوصی علی بن الحسین ابنه محمد بن علی فقال: یا بنی انی جعلتک خلیفتی من بعدی لا یدعی فیما بینی و بینک احدا الا قلده الله یوم القیامه طوقا من نار؛ فاحمد الله علی ذلک و اشکره یا بنی اشکر لمن انعم علیک...^{۱۵}

^{۱۴} . بحارالانوار؛ جلد ۴۶؛ صفحه ۲۰

^{۱۵} . همان جلد ۴۶ صفحه ۲۳۲ و ۲۳۳

مالک بن اعین میگوید: علی بن الحسین علیه السلام وصیت کرد به فرزندش محمد بن علی علیهما السلام پس گفت: ای فرزندم! من تو را خلیفه بعد از خودم قرار دادم؛ کسی در امر چنین ادعایی نمی کند مگر اینکه روز قیامت خداوند طوقی از آتش بر گردنش می اندازد.

پس بر این نعمت خدا را ستایش کرده و شکر کن؛ ای فرزندم شکر کن برای کسی که به تو نعمت داد.

امامت امام صادق علیه السلام

امام باقر نیز این منصب را فرزند خود امام صادق واگذار نمودند؛ عن همام بن نافع قال: قال ابو جعفر لاصحابه یوما: اذا افتقدتمونی فاقتدوا بهذا فهو الامام و الخلیفه بعدی؛ و اشار الی ابی عبدالله.^{۱۶}

همام بن نافع میگوید: ابو جعفر، امام باقر علیه السلام روزی به اصحابش فرمود: هنگامی که مرا از دست دادید پس اقتدا کنید به این شخص؛ او امام و جانشین من بعد از من است و اشاره کرد به ابو عبدالله، امام صادق علیه السلام.

امامت امام کاظم علیه السلام

عن یزید بن سلیط الزیدی قال: لقینا ابا عبدالله فی طریق مکه و نحن جماعه فقلت له بابی انت و امی انتم الائمه المطهرون و الموت لا یعری منه احد؛ فحدث الی شیئا القیه الی من یخلفنی. فقال: نعم، هولاء ولدی و هذا سیدهم و اشار الی ابنه موسی و فیه علم الحکم و الفهم و السخاء و المعرفه بما یحتاج الناس الیه فیما اختلفوا فیه من امر دینهم و فیه حسن الخلق و حسن الجوار.^{۱۷}

^{۱۶} . منتخب میزان الحکمه؛ حدیث ۴۵۵

^{۱۷} . بحار الانوار؛ جلد ۴۸؛ صفحه ۱۳

یزید بن سلیط میگوید: ابوعبداللہ امام صادق علیہ السلام را در راه مکہ ملاقات کردیم و ما گروهی بودیم، پس به او گفتم: شما ائمه مطہر ما می باشید و مرگ را ہم کسی نمیتواند از آن بگریزد، پس مطلبی را به من بگویید تا من به دیگرانی کہ با من هستند بگویم!

امام صادق فرمودند: بلہ، اینہا فرزندان من هستند و این سرور و آقای آنهاست و اشارہ نمود بہ فرزندش موسی و فرمود: در او علم حکم و فہم و سخاوت و شناخت آنچه مردم بہ آن نیاز دارند در آنچه کہ در آن اختلاف میکنند از امور دینی آنها و در او حسن خلق و نیکو ہمسایہ داری وجود دارد.

امامت حضرت ثامن الحجج امام رضا علیہ السلام

عن عام بن القاسم قال لی صفور بن یونس بزرج: دخلت علی ابی الحسن یعنی موسی بن جعفر یوما فقال لی یا منصور اما علمت ما احدثت فی یومی هذا؟ قلت: لا! قال: قد صیرت علیا ابنی وصیی و الخلف من بعدی فادخل علیہ و ہنئہ بذلک.^{۱۸}

عام بن قاسم گفت: صفور بن یونس برایم گفت: روزی بر ابوالحسن موسی بن جعفر وارد شدم؛ پس بہ من گفت: ای منصور! آیا نمیدانی امروز چه اتفاقی افتادہ است؟ گفتم: نہ! فرمود: امروز علی، فرزندم، وصی من و جانشین بعد از من شدہ است پس بر او وارد شو و بہ او تبریک و تهنیت بگو.

امامت خیر المولود امام جواد علیہ السلام

عن صفوان بن یحیی قال: قلت للرضا قد کنا نسألک قبل ان یهب اللہ لک اباجعفر فکنت {انت} تقول: یهب اللہ لی غلاما؛ فقد وهب اللہ لک واقد عیوننا فلا ارانا اللہ یومک فإن کان کون فالی من؟ فاشار الی ابی جعفر و هو قائم بین یدیه فقلت له: جعلت فداک و هو ابن

اقل من ثلاث سنين؟! قال و ما يضره ذلك! قد قام عيسى بالحجه و هو ابن اقل من ثلاث سنين.^{۱۹}

صفوان بن يحيى مى گوید: خدمت امام رضا عليه السلام عرض کردم: قبل از اینکه خداوند ابوجعفر را به شما هدیه دهد ما از شما سؤال مى نمودیم (راجع جانشین شما) و شما مى فرمودید: خداوند به من فرزندی خواهد داد! پس خداوند فرزندی به شما عطا کرد و چشممان را روشن؛ خدا آن روز را به ما نشان ندهد (ما آن روز را نبینیم) ولی اگر چنان شد پس به چه کسی مراجعه کنیم؟ پس (حضرت رضا عليه السلام) اشاره کرد به ابوجعفر (امام جواد عليه السلام) در حالی که او کنار امام رضا ایستاده بود. خدمت امام عرض کردم: فدایت شوم او کمتر از سه سال سن دارد! فرمودند: این (سن کم) به امامت او ضرر نمى زند! عيسى مسيح عليه السلام به عنوان حجت خدا انتخاب شد در حالی که کمتر از سه سال سن داشت!

امامت امام هادی عليه السلام

عن سقر بن دلف قال: سمعت ابا جعفر محمد بن علي الرضا يقول: ان الامام بعدى ابني علي امره امرى و قوله قولى و طاعته طاعتي و الامامه بعده فى ابنة الحسن.^{۲۰}

سقر بن دلف گفت: شنیدم ابوجعفر محمد بن علی الرضا میگوید: امام بعد از من، فرزندم علی است؛ امر او امر من؛ قول او قول من؛ اطاعت از او اطاعت از من است و بعد از او فرزندش حسن امام است.

^{۱۹} . بحار الانوار؛ جلد ۵۰ صفحه ۲۲

^{۲۰} . بحار الانوار؛ جلد ۵۰ صفحه ۱۱۹ و منتخب میزان الحکمه؛ حدیث ۴۷۶

امامت امام حسن عسکری علیه السلام

عن علی بن عمرو النوفلی قال: كنت مع ابي الحسن العسکری فی داره فمر علينا ابو جعفر فقلت له: هذا صاحبنا؟ فقال: لا! صاحبکم الحسن.^{۲۱}

علی بن عمرو نوفلی گفت: من همراه ابو الحسن عسکری (امام هادی) علیه السلام بودم در منزل آن حضرت؛ پس ابو جعفر از کنار ما عبور کرد؛ پس من از امام هادی علیه السلام پرسیدم: آیا صاحب (و امام) ما او (ابوجعفر) می باشد؟ امام هادی فرمودند: نه! صاحب (و امام) شما حسن (فرزندم) است.

عن ابي هاشم الجعفری قال: سمعت ابا الحسن صاحب العسکر یقول: الخلف من بعدی ابني الحسن.^{۲۲}

ابوهاشم جعفری گفت: شنیدم ابوالحسن صاحب عسکر (امام هادی) علیه السلام میگوید: جانشین من بعد از من فرزندم حسن است.

امامت امام زمان عجل الله تعالی فرجه

امام حسن عسکری نیز این منصب الهی را به ولی امر ما حضرت صاحب الزمان، منجی عالم بشریت، مهدی موعود واگذار نمودند و تا کنون سایه پر فیض و برکت این امام همام بر سر ماست؛

عن ابي علی بن همام قال: سمعت محمد بن عثمان العمری یقول: سمعت ابي یقول: سئل ابو محمد الحسن بن علی و انا عنده عن الخبر الذی روی عن آبائه: ان الارض لا تخلوا من حجه الله علی خلقه الی يوم القيامة» و «ان من مات و لم یعرف امام زمانه مات میتة الجاهلیه»؟! فقال: ان هذا حق کما ان النهار حق! فقیل یابن رسول الله فمن الحجه و الامام بعدک؟ فقال

^{۲۱} . بحار الانوار؛ جلد ۵۰؛ صفحه ۲۴۳

^{۲۲} . بحار الانوار؛ جلد ۵۱؛ صفحه ۱۵۹

ابنی محمد و هو الامام و الحجه بعدی؛ من مات و لم يعرفه مات میتة الجاهلیه؛ اما ان له غیبه یحار فیه الجاهلون و یهلك فیها المبطلون و یکذب فیها الوقاتون ثم یخرج.^{۲۳}

ابوعلی بن همام می گوید: شنیدم محمد بن عثمان عمری میگوید: شنیدم پدرم می گوید: در حالی که من نزد ابومحمد حسن بن علی عسکری بودم از ایشان سؤال شد از خبری که از پدرانش روایت شده بود که فرمودند: «همانا تا روز قیامت زمین از حجت خدا بر مردم خالی نمی شود» و «همانا کسی که بمیرد در حالی که امام زمان خود را نشاخته باشد به مرگ جاهلیت مرده است»؟ امام در پاسخ فرمودند: این مطلب حق است همانگونه که روز حق است! پس عرض شد: یا بن رسول الله پس حجت و امام بعد از شما چه کسی است؟ فرمودند: فرزندم محمد! او امام و حجت بعد از من است! کسی که بمیرد در حالی که او را نشاخته باشد به مرگ جاهلیت مرده است. اما برای او غیبتی است که جاهلان در آن غیبت متحیر و سرگرداندند و اهل باطل هلاک خواهند شد و تعیین کنندگان وقت برای ظهور و خروج او دروغ می گویند سپس خروج کرده و ظهور می نماید.

الحجه بن الحسن ...

حضرت مهدی موعود؛ قائم آل محمد صلی الله علیه و آله حضرت صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه در کلام اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام:

اول: رسول خدا صلی الله علیه و آله

عن ابی ایوب الانصاری قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) فِي لِفَاطِمَةَ فِي مَرَضِهِ: وَالدِّي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا بُدَّ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ مِنْ مَهْدِيٍّ وَهُوَ وَاللَّهِ مِنْ وُلْدِي.^{۲۴}

^{۲۳} . بحار الانوار؛ جلد ۵۱؛ صفحه ۱۶۱

^{۲۴} . بحار الانوار؛ جلد ۵۱؛ صفحه ۶۶ و ۶۷

پیامبر اکرم (ص) در مریضی که منجر به وفاتشان شد، به حضرت فاطمه (س) فرمودند: قسم به آن کسی که جانم در دست اوست، حتماً مهدی و هدایت‌گری برای این امت می‌آید و قسم به خدا او از فرزندان تو است.

دوم: امیر المؤمنین امام علی بن ابی طالب علیهما السلام

عَبْدُ الْعَظِيمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْحَسَنِیُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِمْ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ قَالَ: لِلْقَائِمِ مِثْلُ غَيْبَةِ أَمْدِهَا طَوِيلٌ كَأَنَّي بِالشَّيْعَةِ يَجُولُونَ جَوْلَانَ النَّعِيمِ فِي غَيْبَتِهِ يَطْلُبُونَ الْمَرْعَى فَلَا يَجِدُونَهُ إِلَّا قَمَنْ تَبَتَ مِنْهُمْ عَلَى دِينِهِ وَ لَمْ يَقْسُ قَلْبُهُ لَطُولِ أَمْدِ غَيْبَةِ إِمَامِهِ فَهُوَ مَعِي فِي دَرَجَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ الْقَائِمَ مِنَّا إِذَا قَامَ لَمْ يَكُنْ لِأَحَدٍ فِي عُنُقِهِ بَيْعَةٌ فَلِذَلِكَ تَخْفَى وَوَلَادَتُهُ وَ يَغِيبُ شَخْصُهُ.^{۲۵}

برای قائم ما غیبتی است که مدت‌ش طولانی است، گویا شیعه را در دوران غیبت او می‌بینم که جولان می‌دهد مانند جولان چهارپایان، چراگاه را می‌جویند اما آن را نمی‌یابند، بدانید هر که در آن دوران در دینش استوار باشد و قلبش به واسطه طول غیبت امامش سخت نشود او در روز قیامت هم درجه من است. سپس فرمود: هنگامی که قائم ما قیام کند بیعت احدی بر گردن او نیست و به این دلیل است که ولادتش پنهان است و شخص او غایب می‌شود.

سوم: حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام

قال الإمام الحسن بن علی علیهما السلام: إذا خرج ذاك التاسع من ولد أخى الحسين ابن سیده الإمام یطیل الله عمره فی غیبتة ثم یظهره بقدرته فی صورة شاب دون أربعین سنة ذلك لیعلم أن الله علی کل شیء قدير.^{۲۶}

^{۲۵} . بحار الانوار؛ جلد ۵۱؛ صفحه ۱۰۹ و ۱۱۰ و کمال الدین و تمام النعمه؛ ج ۱؛ ص ۳۰۳

^{۲۶} . بحار الانوار؛ جلد ۵۱؛ صفحه ۱۲۳

وقتی نهمین نفر از فرزندان برادرم حسین؛ فرزند سرور کنیزان خروج (تولد) کند خداوند در زمان غیبت، عمر او را طولانی می‌گرداند، سپس او را با قدرت خود به صورت جوانی که سنش کمتر از چهل سال است ظاهر می‌کند تا همه بدانند خداوند بر هر چیزی تواناست.

چهارم: حضرت سید الشهدا علیه السلام

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَلِيطٍ قَالَ قَالَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مِنَّا اثْنَا عَشَرَ مَهْدِيًّا أَوْلَهُمْ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَ آخِرُهُمُ النَّاسِعُ مِنْ وُلْدِي وَ هُوَ الْإِمَامُ الْقَائِمُ بِالْحَقِّ يُحْيِي اللَّهَ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَ يُطَهِّرُ بِهِ دِينَ الْحَقِّ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ.^{۲۷}

امام حسین علیه السلام می‌فرمود: دوازده مهدی از ما هستند اول آنها امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب علیه السلام و آخر آنها نهمین پسر من که قیام بر حق خواهد نمود و زمین را پس از مرگ آن زنده خواهد کرد، اوست که دین حق را بر سایر ادیان غلبه خواهد داد، اگر چه مشرکان کراهت داشته باشند.

پنجم: امام سجاد زین العابدین علیه السلام

قَالَ قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ سَيِّدِ الْعَابِدِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْقَائِمُ مِنَّا تَخْفَى وَ لَادَتْهُ عَلَى النَّاسِ حَتَّى يَقُولُوا لَمْ يُولَدْ بَعْدُ لِيَخْرُجَ حِينَ يَخْرُجُ وَ لَيْسَ لِأَحَدٍ فِي عُنُقِهِ بَيْعَةٌ.^{۲۸}

امام سجاد علیه السلام فرمودند: قائم ما اهل بیت ولادتش بر مردم مخفی می‌شود به حدی که مردم می‌گویند او متولد نشده است! برای اینکه او خروج کند در حالی که بیعتی از کسی بر گردنش نباشد.

^{۲۷} . بحار الانوار؛ جلد ۵۱؛ صفحه ۱۳۳

^{۲۸} . بحار الانوار؛ جلد ۵۱؛ صفحه ۱۳۵

ششم: حضرت امام باقر علیه السلام

روی شیخ المفید فی کتاب الغیبه عن علی بن الحسین عن محمد بن یحیی عن محمد بن الحسن عن محمد بن علی عن ابراهیم بن محمد عن محمد بن عیسی عن عبد الرزاق عن محمد بن سنان عن فضیل الرسان عن ابی حمزه الثمالی قال: كنت عن ابی جعفر محمد بن علی الباقر علیه السلام ذات يوم فلما تفرق من كان عنده قال لی: یا أبا حمزه، من المحتوم الذی حتمه الله قیام قائمنا، فمن شكّ فیما أقول لقی الله وهو به كافر، ثم قال: بأبی وأمی المسمی باسمی والمکتی بکنیتی، السابع من ولدی، بأبی من یملاً الأرض عدلاً وقسطاً كما ملئت ظلماً وجوراً. یا أبا حمزه، من أدركه فیسلّم له ما سلّم لمحمد وعلی فقد وجبت له الجنة، ومن لم یسلّم فقد حرّم الله علیه الجنة ومأواه النار و بسّ مثوی الظالمین.^{۲۹}

ابو حمزه ثمالی میگوید: امام باقر علیه السلام به من چنین فرمودند: ای ابا حمزه؛ از چیزهایی که خداوند آنها را حتمی قرار داده است قیام قائم ما است و کسی که در آنچه می گویم شک کند، خداوند را ملاقات می کند در حالی که به او کافر است. پدر و مادرم فدای کسی باد که به نام من نامیده شده و کنیه اش کنیه من است و هفتمین فرد از نسل من است. پدرم فدای کسی باد که سراسر زمین را پر از عدل و داد می نماید همان گونه که از ظلم و ستم پر شده باشد. ای ابا حمزه؛ هر کس در زمان او باشد و تسلیم او گردد همان گونه که تسلیم محمد و علی بوده، بهشت بر او واجب است، و کسی که تسلیم او نباشد خداوند بهشت را بر او حرام می کند و جایگاه او آتش می باشد و بد منزلی است جایگاه ستم کاران.

هفتم: حضرت امام صادق علیه السلام

عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مِهْرَانَ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ أَقَرَّ بِجَمِيعِ الْأَيِّمَةِ وَ جَحَدَ الْمَهْدِيِّ كَانَ كَمَنْ أَقَرَّ بِجَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَ جَحَدَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ

إِلَيْهِ نُبُوتُهُ فَقِيلَ لَهُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ فَمَنِ الْمَهْدِيِّ مِنْ وُلْدِكَ قَالَ الْخَامِسُ مِنْ وُلْدِ السَّابِعِ يَغِيبُ عَنْكُمْ شَخْصُهُ وَلَا يَجُلُّ لَكُمْ تَسْمِيَتُهُ.^{۳۰}

صفوان بن مهران از امام صادق علیه السلام روایت کند که فرمود: کسی که به همه امامان اقرار کند اما مهدی را انکار کند مانند کسی است که به همه پیامبران اقرار کند اما نبوت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را انکار نماید. گفتند: یا ابن رسول الله! مهدی از فرزندان شما کیست؟ فرمود: پنجمین از فرزندان هفتمین، شخص او از شما نماند می شود و بردن نام وی بر شما روا نیست.

هشتم: حضرت امام کاظم علیه السلام

عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ فَقُلْتُ لَهُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ أَنْتَ الْقَائِمُ بِالْحَقِّ فَقَالَ أَنَا الْقَائِمُ بِالْحَقِّ وَ لَكِنَّ الْقَائِمَ الَّذِي يُطَهِّرُ الْأَرْضَ مِنْ أَغْدَاءِ اللَّهِ وَ يَمْلُؤُهَا عَدْلًا كَمَا مَلِئْتُ جَوْرًا هُوَ الْخَامِسُ مِنْ وُلْدِي لَهُ غَيْبَةٌ يَطُولُ أَمْدُهَا خَوْفًا عَلَى نَفْسِهِ يَزِيدُ فِيهَا أَقْوَامٌ وَ يَنْبُتُ فِيهَا أَحْرُونَ ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ طُوبَى لِشِيعَتِنَا الَّتِي تَمَسُّكِينَ بِحُبِّنَا فِي غَيْبَةِ قَائِمِنَا الثَّابِتِينَ عَلَى مُوَالَاتِنَا وَ الْبِرَاءَةِ مِنْ أَغْدَائِنَا أُولَئِكَ مِنَّا وَ نَحْنُ مِنْهُمْ قَدْ رَضُوا بِنَا أُمَّةً وَ رَضِينَا بِهِمْ شِيعَةً وَ طُوبَى لَهُمْ هُمْ وَ اللَّهُ مَعَنَا فِي دَرَجَتِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.^{۳۱}

یونس بن عبدالرحمن می گوید: بر حضرت موسی بن جعفر علیه السلام وارد شدم و به او عرض کردم، یا بن رسول الله تو قائم به امر الله می باشی؟

فرمود: که منم قائم به حق و لیکن قائمی که ظاهر گردد و زمین را از دشمنان خدا پاک گرداند و جهان را از عدل و داد پر می نماید همچنان که از جور و ستم پر شده بود. او پنجمین پشت از

^{۳۰} . بحار الانوار؛ جلد ۵۱؛ صفحه ۱۴۲ و ۱۴۳

^{۳۱} . بحار الانوار؛ جلد ۵۱؛ صفحه ۱۵۰ و ۱۵۲

فرزندان من خواهد بود، از خوف بر نفس خویش غیبت طولانی دارد و گروهی به واسطه این غیبت طولانی گمراه و مرتد می شوند و گروهی از مردم ثابت قدم و استوار خواهند ماند.

آفرین به شیعیان ما که در زمان غیبت قائم ما، به دوستی ما، چنگ زندگانند و در ولایت و دوستی ما و در برائت از دشمنان ما، ثابت قدمانند. آنان، از ما هستند و ما، از آنانیم. آنان، به پیشوایی و امامت ما خاندان، راضی و خشنود شدند و ما، به شیعه بودن آنان، راضی شدیم خوشا به حال آنان، سوگند به خدا که آنان، در قیامت، در مرتبه‌ی ما با ما هستند.

نهم: حضرت ثامن الحجج امام رضا علیه السلام

عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ فَضَالٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ: كَأَنِّي بِالشَّيْعَةِ عِنْدَ فَقْدِهِمُ الثَّلَاثِ مِنْ وُلْدِي يَطْلُبُونَ الْمَرْعَى فَلَا يَجِدُونَهُ قُلْتُ لَهُ وَ لِمَ ذَلِكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ قَالَ لِأَنَّ إِمَامَهُمْ مَيِّغِبٌ عَنْهُمْ فَقُلْتُ وَ لِمَ قَالَ لِثَلَاثٍ يَكُونُ فِي عُنُقِهِ لِأَحَدٍ بَيْعَةٌ إِذَا قَامَ بِالسَّيْفِ.^{۳۲}

امام رضا علیه السلام فرمودند: گویا شیعیان را می بینم که به هنگام فقدان سومین فرزند من، مانند رمه ای که به دنبال شبان می گردند سرگردانند و او را نمی یابند. گفتم: چرا این گونه است، ای پسر رسول خدا فرمود: زیرا امامشان از آنها غایب شده است. پرسیدم، چرا؟ فرمود: برای اینکه به هنگام قیامش با شمشیر، بیعت هیچ کس بر گردش نباشد.

دهم: حضرت امام جواد علیه السلام

عَنْ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْحَسَنِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ الْقَائِمَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ الَّذِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مِلْتُ جَوْرًا وَ ظُلْمًا فَقَالَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ مَا مِنَّا إِلَّا قَائِمٌ بِأَمْرِ اللَّهِ وَ هَادٍ إِلَى دِينِ اللَّهِ وَ لَسْتُ الْقَائِمَ الَّذِي يُطَهِّرُ اللَّهَ بِهِ الْأَرْضَ مِنَ أَهْلِ الْكُفْرِ وَ الْجُحُودِ وَ يَمْلؤها عَدْلًا وَ قِسْطًا هُوَ الَّذِي يَخْفَى عَلَى النَّاسِ وَ لَادَتُهُ وَ يَغِيبُ عَنْهُمْ شَخْصُهُ وَ يَحْزُمُ عَلَيْهِمْ تَسْمِيَّتَهُ وَ هُوَ سَمِيَّ رَسُولِ اللَّهِ وَ كَيْبُهُ وَ هُوَ الَّذِي يُطْوِي لَهُ الْأَرْضَ

وَيَذُلُّ لَهُ كُلُّ صَعْبٍ يَجْتَمِعُ إِلَيْهِ مِنْ أَصْحَابِهِ عَدَدُ أَهْلِ بَدْرِ ثَلَاثِمِائَةٍ وَ ثَلَاثَةَ عَشَرَ رَجُلًا مِنْ أَقَاصِي الْأَرْضِ.^{۳۳}

عبد العظیم حسنی گوید: به امام جواد علیه السلام گفتم: امیدوارم شما قائم اهل بیت محمد باشید کسی که زمین را پر از عدل و داد نماید همچنان که آکنده از ظلم و جور شده باشد. فرمود: ای ابو القاسم! هیچ یک از ما نیست جز آنکه قائم به امر خدای تعالی و هادی به دین الهی است، اما قائمی که خدای تعالی توسط او زمین را از اهل کفر و انکار پاک سازد و آن را پر از عدل و داد نماید کسی است که ولادتش بر مردم پوشیده و شخصش از ایشان نهان و بردن نامش حرام است، و او همنام و هم کنیه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است و او کسی است که زمین برایش در پیچیده شود و هر دشواری برایش هموار گردد و از اصحابش سیصد و سیزده تن به تعداد اصحاب بدر از دورترین نقاط زمین به گرد او فراهم آیند.

یازدهم: حضرت امام هادی علیه السلام

عَنْ أَبِي هَاشِمٍ دَاوُدَ بْنِ الْقَاسِمِ الْجَعْفَرِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ صَاحِبَ الْعَسْكَرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: أَخْلَفُ مِنْ بَعْدِي ابْنِي الْحَسَنُ فَكَيْفَ لَكُمْ بِالْأَخْلَفِ مِنْ بَعْدِ الْأَخْلَفِ فَقُلْتُ وَ لِمَ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ فَقَالَ لِأَنَّكُمْ لَا تَرَوْنَ شَخْصَهُ وَ لَا يَجِلُّ لَكُمْ ذِكْرُهُ بِاسْمِهِ قُلْتُ فَكَيْفَ نَذْكُرُهُ قَالَ قُولُوا الْحُجَّةَ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ.^{۳۴}

ابوهاشم میگوید: شنیدم ابوالحسن عسکری امام هادی میفرماید: جانشین من پس از من، فرزند من حسن است. شما چگونه باشید در جانشین بعد از آن جانشین؟ عرض کردم. قربانت گردم، چرا؟ فرمود: شخص او را نبینید و بردن نام او برای شما روا نباشد. عرض کردم: پس چگونه او را ذکر کنیم؟ فرمود: بگویید حجت از آل محمد (ص).

^{۳۳} . بحار الانوار؛ جلد ۵۱؛ صفحه ۱۵۶ و ۱۵۷

^{۳۴} . بحار الانوار؛ جلد ۵۱؛ صفحه ۱۵۸ و ۱۵۹

دوازدهم: امام حسن عسکری علیه السلام

عن ابی علی بن همام قال: سمعت محمد بن عثمان العمری یقول: سمعت ابی یقول: سئل ابو محمد الحسن بن علی و انا عنده عن الخبر الذی روی عن آبائه: ان الارض لا تخلوا من حجه الله علی خلقه الی یوم القیامه» و «ان من مات و لم یعرف امام زمانه مات میتة الجاهلیه»؟! فقال: ان هذا حق کما ان النهار حق! فقیل یابن رسول الله فمن الحجه و الامام بعدک؟ فقال ابنی محمد و هو الامام و الحجه بعدی؛ من مات و لم یعرفه مات میتة الجاهلیه؛ اما ان له غیبه یحار فیه الجاهلون و یهلك فیه المبطلون و یکذب فیها الوقتون ثم یخرج.^{۳۵}

ابوعلی بن همام می گوید: شنیدم محمد بن عثمان عمری میگوید: شنیدم پدرم می گوید: در حالی که من نزد ابومحمد حسن بن علی عسکری بودم از ایشان سؤال شد از خبری که از پدرانش روایت شده بود که فرمودند: «همانا تا روز قیامت زمین از حجت خدا بر مردم خالی نمی شود» و «همانا کسی که بمیرد در حالی که امام زمان خود را نشاخته باشد به مرگ جاهلیت مرده است»؟ امام در پاسخ فرمودند: این مطلب حق است همانگونه که روز حق است! پس عرض شد: یابن رسول الله پس حجت و امام بعد از شما چه کسی است؟ فرمودند: فرزندم محمد! او امام و حجت بعد از من است! کسی که بمیرد در حالی که او را نشاخته باشد به مرگ جاهلیت مرده است. اما برای او غیبتی است که جاهلان در آن غیبت متحیر و سرگردانند و اهل باطل هلاک خواهند شد و تعیین کنندگان وقت برای ظهور و خروج او دروغ می گویند سپس خروج کرده و ظهور می نماید.

صلواتک علیه و علی آبائه ...

صلوات به معنی نمازها؛ دعاها و درودها آمده است و در دعای سلامتی امام زمان منظور از «صلوات»، معنای سوم می باشد اما آیا خداوند بر کسی درود میفرستد که ما چنین خواسته ای از او مسئلت می کنیم؟

خداوند خطاب به مؤمنین میفرماید که خداوند و ملائکه بر پیامبر خدا درود می فرستند، شما هم بر درود بفرستید؛

«إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا».^{۳۶}

در این آیه شریفه خداوند تصریح می کند که بر نبی خود حضرت محمد بن عبدالله، افضل انبیاء درود می فرستد؛ وقتی مردم این آیه را خواندند به رسول خدا عرض کردند: ما کیفیت سلام بر شما را می دانیم اما صلوات چگونه بفرستیم؟ حضرت در پاسخ می فرمودند: بگویید: «اللهم صل علی محمد و علی آل محمد» (خدایا درود بفرست بر محمد و بر خاندان محمد) و منظور از «آل محمد» چنانکه معروف و مشهور است اولیاء الهی می باشند که بعد از نبی گرامی اسلام امامت و ولایت مسلمین را عهده دار بودند و اسامی آنها قبلاً ذکر شد و آنها آباء کرام حضرت صاحب الزمان می باشند. در این دعا نیز از خداوند می خواهیم بر آن بزرگواران درود بفرستد.

همچنین در آیه ای دیگر از قرآن خداوند می فرماید درود خدا بر صابرين است!

در سوره مبارکه بقره می فرماید: «و لنبلونکم بشيء من الخوف و الجوع و نقص من الثمرات و بشر الصابرين الذين اذا اصابتهم مصيبة قالوا انا لله و انا اليه الرجعون - اولئك عليهم صلوات

من ربهم و رحمه...»^{۳۷} (و بی تردید شما را با چیزی اندک از ترس و گرسنگی و کاهش بخشی از اموال و کسان و محصولات آزمایش می کنیم، و صبر کنندگان را بشارت ده- همان کسانی که چون بلا و مصیبتی به آنان رسد گویند: ما از خداییم و یقینا بسوی او باز می گردیم- آنانند که درود ها و رحمتی از سوی پروردگارشان بر آنان است ...) بنابراین بر انسانهای بر آزمایشات الهی با صبر و استقامت خداوند درود میفرستد و حضرت حجه بن الحسن العسکری نیز که سالهای سال از پس پرده غیب ناظر ماست و دوری از یاران و محبین خود را که امریست از جانب حضرت حق، تحمل می کند سزاوار است که بر او درود فرستاده شود چنانکه خداوند متعال نیز بر او درود می فرستد.

فی هذه الساعة و فی کل ساعه ...

این فراز از دعا ظرف دعای ماست؛ یعنی پروردگارا در این ساعت و در همه ساعات شبانه روز و ساعات هفته و ماه و سال سرپرست و محافظ امام زمان باش لکن روزی این جهان فانی را باید ترک گفت به سرای باقی شتافت که جاودانه است و ساعت و زمان در آن مطرح نمی شود پس این ظرف زمان باید جایی و زمانی پر شود و اگر پایان آن را نیز در دعای خود بیان کنیم دعایمان کامل می شود چون دعا و خواسته ی ما تا زمان مقصود را شامل می شود و البته در دعای سلامتی امام زمان نیز انتهای مدت درخواست ما نیز بیان می شود: «حتی تسکنه ارضک طوعا و تمتعه فیها طویلا» که در جای خود بحث می شود.

ولیا...

اولین خواسته ما در این دعا این است که پروردگارا سرپرست امام زمان باش؛ او واسطه فیض الهی است، او ولی و حجت تو بر مردم است؛ حال که از نظر انسانها پنهان است تو سرپرست او

باش تو پروردگار همه ای و به همه چیز و همه کس آگاهی داری او سرپرست باش تا به هدف والا و مقدس نایل آید.

حافظا ...

یعنی خداوند! تو محافظ و نگهبان امام زمان، حضرت حجه بن الحسن باش و او را به سلامت میان مردم ظاهر نما تا به هدف والای خود نائل آید.

در این لفظ سه مطلب نهفته است که سزاوار است مورد توجه قرار گیرد، یعنی از سه جهت باید از خداوند متعال درخواست کنیم حافظ امام زمان باشد؛

اول: حفاظت جسمانی، حفاظتی که امروزه معروف است در جوامع انسانی و آن محافظت از امام زمان است برای حفظ آن حضرت از بیماری های جسمانی؛ که امام زمان گرفتار بیماری نشوند.

دوم: حفاظت روحانی و آن مربوط به خود ما می شود! یعنی خداوند از امام زمان محافظت کند که امام نگران و غمگین نشود و باصطلاح آزرده خاطر نشوند. در این قسمت سر سخن را به خود بر می گردانیم که توجه کنیم چه چیزی موجب ناراحتی و غم و اندوه حضرت می شود؟ از آن اجتناب کنیم.

در روایتی میخوانیم؛ «عن سماعه عن ابی عبدالله قال سمعته یقول: ما لکم تسوؤن رسول الله صلی الله علیه و آله؟ فقال رجل: کیف نسوؤه؟ فقال: اما تعلمون ان اعمالکم تعرض علیه فإذا رأى فیها معصیه ساء ذلك!؟ فلا تسوءوا رسول الله و سرّوه.^{۳۸} سماعه از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: چرا رسول خدا را اذیت و ناراحت می کنید؟ مردی پرسید: چگونه

او را اذیت و ناراحت می کنیم؟ حضرت فرمودند: آیا نمی دانید که اعمال شما بر رسول خدا عرضه می شوند پس اگر در آنها معصیتی ببیند ناراحت می شود!؟ پس رسول خدا را ناراحت و اذیت نکنید بلاکه او را شاد و مسرور کنید.

امامان معصوم نیز که خلفاء و اوصیاء رسول گرامی اسلام می باشند نیز شامل این حکم بوده و اعمال ما بر آنها عرضه می شود؛ پس باید سعی کنیم با انجام اعمال صالحه و ترک گناه و معصیت امام زمان خود را مسرور نماییم نه محزون.

سوم: حفاظت جانی و موقعیتی؛ یعنی از خداوند متعال بخواهیم که پروردگارا همانگونه که در ابتدا با غایب نمودن حضرت از مردم از جان و موقعیت امام زمان محافظت نمودی اکنون نیز همانگونه از امام محافظت بنما!

نکته مطلب در این است که پروردگارا ظهور حضرت را موقعی قرار بده که خطری جان و موقعیت آن حضرت را تهدید نکند و این سخن ما نیست بلکه کلام نورانی اهل بیت علیهم السلام است وقتی که از فلسفه غیبت پرده بر می دارند که دلیل و فلسفه غیبت این است که جان او حفظ شود و بیعتی از ستمگری بر ذمه اش نباشد^{۳۹}؛ حقیقت هم همین است! امامین عسکرین که سن بیشتری از امام زمان داشتند را مدتها در زندان نگه می داشتند تا کاری بر ضرر آنها انجام ندهند تا جایی که عسکر(زندان) در بین لقب های آن بزرگواران جای گرفت!

و قائدا...

یعنی امام و پیشوای امام زمان باش و برای رسیدن که هدف والای آن حضرت، نجات جامعه جهانی از ظلم و جور راهنمای او باش چرا که عالم و حکیم مطلق تو هستی و آگاه به آشکار و پنهان هستی و علم و دانش دیگران همه از نعمات تو می باشد.

^{۳۹} . احادیثی که ذیل "حجه بن الحسن" ذکر شده است متضمن این مطلب می باشند لذا از تکرار اجتناب نمودیم.

و ناصر...!

پشتیبان و حامی امام زمان باش؛ رسیدن به اهداف مهم و بزرگ برای غیر ذات نامتناهی حضرت حق نیازمند همکاری و پشتیبانی دارد؛ امام زمان نیز از این قاعده مستثنی نبوده و نیاز به همراه و حامی دارد و چه کسی بهتر از ذات اقدس اله؟ چه کسی بهتر از صاحب راه و صاحب هدف؟ چه کسی بهتر از خداوند متعال که قادر علی الاطلاق است؟ و چه کسی بهتر از خداوند که خود امامزمان را برای این هدف تعیین و منصوب نموده و به امورات احاطه کامل دارد؟ پس خداوندا تو حامی امام عصر باش و پشتیبانش باش.

نکته دیگر اینکه از خداوند متعال اینگونه بخواهیم که پروردگارا به ما توفیق بندگی و اخلاص در عمل عنایت بفرما تا بوسیله ما نیز امامت را یاری نمایی؛ راه یار و حامی امام بودن مخلص بودن و بندگی تو ست، پس به ما توفیق عنایت بفرما که «و ما توفیقی الا بالله».

و دلیلا...!

راهنمای امام زمان باش تا آنطور که شایسته است راه رسیدن به هدفش را دنبال کند. همانگونه که نبی مکرم اسلام مشورت می نمودند به مردم امام زمان نیز مشاور نیاز دارد و چه مشاوره بهتر و مطمئن تر از خداوند متعال پیدا می شود؟

نکته دیگر و مهمتر که به ما بر می گردد مراقبت بر اعمالمان است!

ما در دعای سلامتی امام زمان با بیان این کلمه (دلیلا) این را نیز باید مد نظر داشته باشیم که انسانها را نیز به امام زمان بشناسان تا منافقین گرد امام عصر جمع نشده و برای امام مشکلی ایجاد نکند آنگونه در زمان رسول خدا بودند! و رسول خدا جز باذن خداوند آنها را نمی شناختند! در سوره مبارکه منافقون خداوند در قضیه برخی که به محضر رسول خدا آمده و ادعای ایمان و اخلاص می نمودند می فرماید: «خداوند گواهی می دهد که منافقین

دروغگویند»^{۴۰} با این سخن برخی از منافقین را به پیامبر معرفی می کند و در جای دیگر بیان می کند: «عده ای از اعراب و از اهل مدینه منافقند؛ تو آنها را نمی شناسی خدا آنها را می شناسد.»^{۴۱} یعنی شناخت برخی منافقین بدون گواهی خداوند ممکن نیست و لذا از خداوند می خواهیم که راهنمای امام زمان بوده و منافقین را نیز به او بشناساند و این تلنگری است به ما که بر اعمال خود مراقبت دایمه داشته باشیم تا خدای ناکرده در محضر امام زمانمان شرمسار و سر افکنده نباشیم.

و عینا...

چشم بینای امام زمان باش؛ ناظر بر اعمال بندگان باش؛ ناظر بر برنامه های امام زمان باش؛ ناظر بر والیان و اطرافیان امام زمان باش و اعمال شان را به امام عصر عرضه بنما تا منافقی و توطئه گری خللی در راه رسیدن امام به هدف مقدسش ایجاد نکند.

و نکته مهمتر که ناظر بر ما می باشد این است که با این کلمه خودمان از خداوند می خواهیم که ناظر بر ما باشد و اعمالمان را بر امام زمان عرضه نماید و سزاوار نیست که خودمان که چنین خواسته ای داریم نسبت به اعمال خود کاهلی و سستی نشان بدهیم.

حتی تسکنة ارضک طوعا...

در همه ساعات سرپرست، نگهبان، پیشوا، پشتیبان، راهنما و چشم بینا باش تا او را با طیب نفس و بدن اکراه و اجبار در زمین خودت ساکن نمایی.

^{۴۰} . سوره منافقون؛ آیه ۱

^{۴۱} . سوره توبه؛ آیه ۱۰۱

مسلم است که برای امام زمان مهمترین مقدمه رسیدن به هدف مبارکشان حضور و سکونت در زمین است زیرا آنحضرت خلیفه الهی است که هدف والایش این است که زمین را پر از قسط و عدل بنماید بعد از آنکه از ظلم و جور پر شده است پس لازم است امام در زمین سکونت داشته باشد.

نکاتی در این جمله وجود دارد که مختصراً اشاره می شود:

تسکنه: یعنی ای پروردگار تو او را در زمین ساکن کنی و این اشاره دارد به این مطلب که ظهور و حضور مبارک وجود ذی جود امام عصر و هم چنین غیبت آن حضرت به اختیار آن حضرت نبوده بلکه امری است از جانب حضرت حق و آن زمانی که صلاح باشد آن حضرت را در زمین ساکن و ظاهر می نماید چنانکه خود حضرت در توقیعی بیان می دارند: «اما امر الفرج فإنه الی الله و کذب الوقتون»^{۴۲} بنابر این باید ظهور امام زمان را از خداوند منان مسئلت نماییم. اللهم عجل لولیک الفرج!

ارضک: ... زمین تو! شاید از این کلمه این به نظر تان برسد که مگر امام زمان در حال حاضر در زمین نیست؟ و مثلاً در آسمانها یا دیگر سیارات است؟ پاسخ این است که منظور از «حتی تسکنه فی ارضک»، «حتی تظهروه فی ارضک» است! یعنی امام زمان را در زمینت ظاهر کنی! بله امام زمان در زمین و بین مردم زندگی می کند لکن مردم او را اگر ببینند نمی شناسند و معنای غیبت همین است و اینکه از لفظ ارضک استفاده شد از این جهت است که امام زمان که غایب است گویا در زمین نیست و ما با این جمله در واقع از خداوند متعال می خواهیم که حضرت مهدی را در میان ما ظاهر کند طوری که مردم او را بشناسند و به او مراجعه نمایند.

حال ممکن است این سوال برای شما پیش آمده باشد که خب چرا در دعا بجای کلمه «تسکنه» از کلمه «تظهروه» استفاده نشده است؟ پاسخ این است که در این دعا هدف ما دعای

برای سلامتی و پیروزی امام است و هر اهل مطالعه ای می داند که بعد از ظهور امام جنگ ها و اتفاقاتی رخ می دهد که مهم و حیاتی می باشند و “سکونت” نیز اقامت کردن و ماندنی است که همراه با آرامش باشد!

بنابر این بعد از ظهور که حضرت جمگ هایی در پیش دارد سکونتی ندارد که با آرامش باشد و در واقع استفاده از لفظ «تسکنه» بیانگر این است که این دوره بعد از ظهور را نیز بدون مشکل برای حضرت قرار بده و برای امام سرپرست و نگهبان و ... باش تا بعد از آن، حضرت ساکن در زمین شوند.

طوعا: در حالی که امام راضی باشد و اکراهی در کار نباشد! این نیز به بحث ظهور حضرت اشاره دارد که اکراهی و بیعتی از ناحیه اجانب متوجه حضرت نباشد چنانکه در فلسفه غیبت اشاره شد.

و تمتعه فیها طویلا

و تا آن حضرت را مدت طولانی در زمینت بهره مند نمایی و هر آنچه لازمه حکومت جهانی حضرت صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است در اختیارش قرار بدهی چنانکه در اختیار سلیمان نبی سلام الله علیه قرار داده ای.

اما دو لفظ در این فراز از دعا قابلا توجه است؛

اول: تمتعه: او را بهره مند سازی به آنچه لازمه حکومت و اجرای عدالت جهانی است از قبیل نیروی انسانی و نیروی مالی و نیرو و توان جسمانی و ... چنانکه در روایات به آنها اشاره شده است؛

* جسمانی

درباره حضرت صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه در روایات چنین آمده است: «شابٌ بعد کبر السن»^{۴۳} جوان است با این که سن او زیاد است.

در حدیث دیگری میخوانیم: «فی صوره شاب دون اربعین سنه»^{۴۴} با چهره‌ی جوانی کمتر از چهل سال.

* انسانی

در باره یاران حضرت نیز چنین آمده است:

الإمامُ الباقرُ علیه السلام : إذا وَقَعَ أمرُنَا و جاءَ مَهْدِيُّنا عليه السلام كانَ الرَّجُلُ مِنَ شِيعَتِنَا أُجْرِي مِنَ لَيْثٍ و أمضى مِنَ سِنانٍ، يَطأُ عَدُوَّنَا بِرِجْلَيْهِ و يَضْرِبُهُ بِكَفَّيْهِ ، و ذلكَ عِنْدَ نُزولِ رَحْمَةِ اللَّهِ و فَرَجِهِ عَلَى العبادِ .^{۴۵}

امام باقر علیه السلام : هرگاه دوران [حکومت] ما فرا رسد و مهدی ما علیه السلام بیاید، شیعه ما از شیر دلیرتر و از سرنیزه برنده تر خواهد بود. دشمن ما را پایمال می کند و بر چهره اش سیلی می زند، و این آن هنگام است که رحمت و گشایش خدا بر بندگانش فرود آید.

* مالی و اقتصادی

درباره وضع مالی و اقتصادی بعد از ظهور نیز آمده است: قال رسول الله صلى الله عليه و آله : يَخْرُجُ فِي آخِرِ أُمَّتِي المَهْدِيُّ، يَسْقِيهِ اللَّهُ العَيْثَ، و تُخْرِجُ الأَرْضُ نَبَاتَهَا، و يُعْطَى المَالُ صِحاها، و تَكْثُرُ الماشِيَةُ ، و تَعْظُمُ الأُمَّةُ .^{۴۶}

^{۴۳} . بحار الأنوار؛ جلد ۵۱؛ صفحه ۲۱۷؛ باب ۱۳

^{۴۴} . اکمال الدین؛ جلد ۱؛ صفحه ۳۱۶

^{۴۵} . میزان الحکمه؛ حدیث ۱۳۳۴ بنقل از بحار الأنوار؛ جلد ۲۲؛ صفحه ۱۹۰

^{۴۶} . میزان الحکمه؛ حدیث ۱۳۴۴ بنقل از کنز العمال، حدیث ۳۸۷۰۰

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: در میان واپسین اَمتَم، مهدی ظهور می کند. خداوند به او باران عطا می کند، زمین گیاهش را برمی رویاند، مال به یکسان و بی کم و کاست عطا می شود، دامها و چارپایان زیاد می شوند، و اَمت سربلند و بزرگ می گردد.

البته امور دیگری نیز در روایات ذکر شده است که ما جهت اختصار از ذکر آنها اجتناب و به همین چند مورد بسنده میکنیم.

دوم: طویلا: یعنی مدت طولانی؛ پروردگارا امام زمان را مدتی طولانی در زمینت بهرمنند گردان!

این لفظ اشاره به این دارد که عمر حضرت بعد از ظهور طولانی باشد و این فراز از دعا، دعای طول عمر می شود.

اما حضرت چه مدت بعد از ظهور عمر می کند؟ در روایات اعدادی وارد شده که به بعضی اشاره می شود؛

اول: رسولُ الله صلی الله علیه و آله : در میان اَمت من، مهدی قیام می کند و پنج، یا هفت، یا نه (سال) زندگی می کند.^{۴۷}

دوم: جابر بن یزید جعفی گفت از امام باقر علیه السلام پرسیدم: قائم چه قدر در عالم می ماند؟ فرمودند: نوزده سال.^{۴۸}

سوم: از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده که فرمودند: «او چهل سال در روی زمین فرمانروایی می کند».^{۴۹}

^{۴۷} . میزان الحکمه؛ حدیث ۱۳۴۱

^{۴۸} . بحارالانوار؛ جلد ۵۳؛ صفحه ۱۰۳

^{۴۹} . الزام الناصب؛ ص ۳۰۴

چهارم: از امام باقر علیه السلام نقل شده که فرمودند: قائم مدت سیصد و نه سال حکومت می کند، به تعداد سال هایی که اصحاب کهف در غار خود درنگ کردند. او زمین را از عدل و داد پر می کند، چنان که ستم و بیداد پر شده بود.^{۵۰}

و ...

با توجه به اختلاف هایی که در زمینه مدت حکومت امام عصر (عج) در روایات وجود دارد، عده ای از عالمان و محدثان شیعه و سنی به توجیه این اختلاف ها و جمع میان روایات پرداخته اند. علامه مجلسی (ره) معتقد بود: «اخبار متفاوتی که در زمینه مدت حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وارد شده است، برخی بر همه مدت فرمانروایی آن حضرت، برخی بر زمان استقرار دولت او، برخی بر سال ها و ماه هایی که در نزد ما وجود دارد و برخی هم بر سال ها و ماه های طولانی زمان ایشان حمل می شود.»^{۵۱}

و الحمد لله رب العالمین

^{۵۰} . بحار الانوار؛ جلد ۵۲؛ صفحه ۲۸۰

^{۵۱} . همان